

сформуються за логікою і алгоритмами національних традицій, а й про історичні зміни семантик. На це звертають увагу багато дослідників (У. Еко, Р. Козелек, А. Кошорке та ін.).

При цьому змінюються підходи до аналізу історико-педагогічних текстів.

Все більше уваги пропонується приділяти соціолінгвістичному аналізу таких текстів, який вказує на зв'язок педагогічних ідей з відповідними конструктами соціальної дійсності. На думку Тремля, мова виступає в історико-педагогічних текстах «механізмом, який забезпечує варіативність змісту», селекцію його складових» [1, с. 10].

Певною мірою такий підхід є легітимацією розбіжностей у прочитанні історико-педагогічних текстів з різними, нерідко суперечливими «мемами», серед яких також відбувається селекція. Це відкриває перспективу дослідження історії педагогіки у площині антропосоціогенези.

ЛІТЕРАТУРА

1. Trembl A.K. Pädagogische Ideengeschichte. Stuttgart: Kohlhammer, 2005. 326 S.
2. Trembl A.K. Evolutionäre Pädagogik. Stuttgart: Kohlhammer, 2004. 320 S.

Гупан Нестор Миколайович,

*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

ЗРУШЕННЯ У ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ АПАРАТІ

ДОСЛІДНИЦТВА З ІСТОРІЇ ОСВІТИ ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Розробленість понятійної системи науки завжди є показником розвитку наукового знання. Послугуючись категоріями і поняттями, науковці відображають реальну дійсність, пов'язану з досліджуванним предметом, явищем або процесом. Зазвичай

кожне поняття має власне коректно сформульоване визначення, представлене у словниках, довідниках, монографіях та інших наукових розвідках і публікаціях.

Ключовим словом у характеристиці поняття є термін, який, по суті своїй, відіграє роль маркера сформульованого визначення. Термін може залишатися незмінним упродовж тривалого часу, а поняття модернізується швидше, оскільки наука постійно розвивається.

За 30 років незалежності України у дослідженнях з історії освіти сталися суттєві зрушення, відображенням яких є, зокрема оновлення понятійно-термінологічного апарату. Насамперед за цей час більшість термінів українізувались. Наприклад, науковці почали активно послуговуватися українськими термінами, яких нема у російському дослідництві: (підручникотворення, шкільництво, державотворення та ін. Водночас у науковий обіг українських дослідників увійшло чимало англійських термінів (компаративістика, таксономія, скаути, сайт, файл, дайджест та ін.). Збільшення їх, на нашу думку, можна вважати закономірним інтеграційним процесом.

Якісні зрушення у розбудові понятійно-термінологічного апарату історії освіти доби незалежної України простежуються у змісті категорій і понять. Ці процеси відбулись в українській довідниковій літературі часів незалежності. Наприклад, в «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка, що вийшов з друку 1997 р. вміщено терміни «Лицарські академії» [3, с. 189] і «Рицарська академія» [3, с. 287], але формулювання обох понять практично кальковане. Така недоречність була пов'язана із отождошенням філологами зазначених термінів у перші роки незалежності України, які вважали, що «лицарство» є аналогом «рицарства» [4, с. 1032], запозичивши відповідне тлумачення з російської термінології. Насправді «рицарі» професійні вояки, а «лицарі» — шляхетні та добродійні чоловіки і не завжди рицарі були лицарями. У подальші роки ці терміни і поняття в українській довідниковій літературі були розведені [2, с. 400; 453]. У словнику С. Гончаренка (1997 р.) нема поняття «педагогічна технологія», а в педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка (2001 р.) воно вже є [2, с. 359]. Окрім цього тут вміщені поняття, що увійшли до педагогічної науки за 10 років: «рефлексія», «пропедевтика», «психологічне моделювання» [2, с. 398, 380, 387] та ін.

Значно ширшим став діапазон понять наступних довідникових видань. Зокрема, в «Енциклопедії освіти» (2008 р.) з'явилися терміни «педагогічна система», «компетенції», «глобалізація освіти» [1, с. 649, 409, 136] та ін., які відсутні у словниках попередніх років. Останнім часом у науковий обіг уведено чимало нових понять: «критичне мислення», «вебінар», «емоційний інтелект», «тренд» та ін., котрі ще не увійшли до педагогічних словників, але вже є в публікаціях сучасних дослідників. Тож доцільним буде складання новітньої довідникової літератури, яка сприятиме подальшому розвитку педагогічної науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
2. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. — К.: ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА, 2001. — 516 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. — К.: «Либідь», 1997. — 374 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. І голов. ред. В. Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. — 1440 с.

Дічек Наталія Петрівна,

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

ПЕДАГОГІЧНА ІМАГОЛОГІЯ:

СПРОБА АПОЛОГІЇ

Останніми роками [1] ми розпочали спроби привернути увагу українських науковців, які розробляють питання історії української освіти і педагогічної думки, до такого функціонального аспекту їхніх досліджень, як опосередковане творення ними освітньо-культурного образу своєї країни. Цей бік студіювання є практично невідрефлексованими, принаймні, прямо про це ніхто